



TOKCAN AMCA

Sizin de hayat ve hatıranızda, tanıyıp hayran olduğunuz ve her zaman minnet ve şükranla andığınız örnek insanlar vardır. Suretiyle, siretiyle onlar, gerçekten bir fazilet ve meziyet örneği olarak hafızanızda derin izler bırakmışlardır. Onlara olan sevgi ve hayranlığınız, ilerleyen yaşlarınızda sizin için daha da lezzetlenerek birer gençlik hatırası olmuş ve konu açıldıkça onlardan bahsetmekten doyum olmaz bir zevk ve lezzet almaktasınızdır.

Benim, çocukluk yıllarımda tanıma şans ve bahtiyarlığına eriştiğim böyle insanlardan birisi de, "Tokcan amca" idi; Yusuf Ziya Tokcan.

Kısa boylu, temiz ve düzgün giyimli, öyle hantal değil mevzun şişman; nur çehreli, zarif sakallı; her ikisinden de zekâ fışkıran gözleri vardı. Bu suretî özelliklerine, gayet dakik, prensipli, hassas, programlı, hoşgörülü sîretini de buraya eklemeliyim.

Anne sütü kadar leziz anadilimizden kopararak çok uzaklara bırakılan bazı gençlerimiz anlamakta zorlanacaklar ama yazımdan benim keyif ve manaya aşına okurlarımın zevk almalarını sağlamak için kullanmaktan vazgeçemeyeceğim tanım ve tabirlerle: O, gayet dikkatli, itinalı, temkinli ve



Yrd. Doç. Dr.
Hasan ÖZÖNDER

teemmüllü idi. Yürüyüşü sakın, ahenkli; konuşması huzurlu, etkili; hareketleri sükûnetli, vakarlı idi. Efendi, kibar, nazik, olgun, vefalı, dost canlısı, kadirşinas mizaca sahipti. Söze sadakatini, randevuya hassasiyetini hiç unutamam. Buluşma yerine beş dakika önce gelir; beklediği kişi gelmeyecek olursa, üç dakika sonra da oradan ayrılırdı. Her şeye karşı

bağışlayıcı ve hoşgörülü idi ama sözünü yerine getirmeyeni bir; bir de randevusuna vaktinde gelmeyi affetmezdi. O tür hatayı işleyen kayıtsız, sadakatsiz, ihmalkâr kişileri, hiç de alışkın olmadığımız bir ses tonuyla; kaşlarını çatarak sert bir hal alan çehresiyle ve sert dille ikaz ederdi. Bir daha yapmaması noktasında ve hayatta bu tür ihmallerin insana neler kaybettirebileceği hususunda uyarılarda bulunurdu.

Ortaokulda öğrenci iken o yaşta biz, onun bu hiddetine bir türlü anlam verememiştik. Yaşımız ilerleyip de, hayatın cilve ve sürprizlerini yakından tanımaya başlayınca, ona yerden göğe kadar hak vermiştim. Aradan geçen uzun yıllar, onun ne kadar haklı olduğunu gösterdi.

Onun gibi bu seçkin vasıflara sahip nadide şahsiyetlere, "sahib-i ter-

tip” ve “ sahib-i zevk-i selim” denildiğini de, çok sonraları öğrenmiştim.

Hani yeri gelince hep tekrarladığımız bir tabir vardır : “Tam bir İstanbul efendisi”. Bunun gibi, Tokcan amcamız için, o “Tam bir **Konya Efendisi**” idi diyeyim de, bu tabir literatürümüze benim armağanım olsun. Evet, o , “tam bir Konya efendisi” idi. Bu tabirin analizini yaptığımız zaman onun şahsiyetinde, Selçuklu ilmini, Osmanlı irfanını, Mevlâna aşkını, Cumhuriyet zekâsını buluruz.

O zamanki evimiz, Türbeönü’nde, Bab-ı Aksaray Mahallesi, Ayanbey Sokak, Numara 3’te idi. Türbeönü’nün fazilet ve meziyet yüklü havası, yaşamı; komşularımızın ahlâkı, marifetleri, başlı başına bir sohbet konusu. İnşallah yazmak nasip olur. Biraz yukarımızdaki, iki katlı büyükçe kâgir ev, Tokcan amca’nındı. Eşi, oğlu, gelini ve torunları ile orada asude bir hayat yaşardı.

Kayıklıkahve’nin orada, Kadınlar Pazarı’nın karşısında, küçük, ince, uzun bir dükkânda manifaturacılık yapardı. Burası, bir “ticarethane” olmaktan çok, bir “sohbethâne” idi. Bir benzerini yıllar sonra Üsküdar’da Ebru-zen Mustafa Düzgünman’ın mütevazı ama doyulmaz iklimli attar dükkânında yaşamıştım da, hemen onu hatırlayıvermiştim. Bahsettiğim mekânlar, birer ilim membaı, akademik buluşma yeri gibi idiler.

Çeşitli yaş, meşrep ve meslekten gönül dostu nice aşına yüzler burada buluşur, tadına doyulmaz sohbetler yaparlardı. O lezzetli, keyifli sohbetlerde sık sık gelen ikram çaylarını servis yapan çaycı bile, gelip-giderken konuşulanlara kulak misafirliği saye-

sinde çok şeyler öğrendiğini, yıllar sonra bana anlatmıştı.

“Vusulsüzlüğümüz, usulsüzlüğümüzdenidir.”; “Son dönemde Müslümanların hedefe varamayışı, usul bilmedikleri içindir.” gibi kulağa küpe olacak ibretli, hikmetli ve ömre bedel veciz sözleri ilk defa, elli yıl önce, böylesine güzelliklerin sahibi olan Tokcan amcadan işitmiştim. **“Sen usandırma ili, il de usandırmaz seni/Hilekârlık eyleme kimse aldatmaz seni/Desti-i a’dâdan soğuk su içme kandırmaz seni/Müstakim ol Hazret-i Allah utandırmaz seni”**, **“Geçme namert köprüsünden ko aparsun su seni/Yatma tilki gölgesinde ko yesun aslan seni”** ibareli levhaları, ilk defa onun dükkânının duvarlarında görmüş, çok beğenmiş ve ezberleyivermiştim.

Bana buluşmalarımız, görüşmelerimiz için randevularını, daha çok kendi dükkânına verişinin sebebinin, benim de o sohbetlerden istifade etmem amacına yönelik olduğunu, sonraları fark etmiştim. Çok da faydalanmıştım.

Ben Tokcan amca’yı tanımaya başladığım sıralarda İmam-Hatip Okulu’nun orta kısım birinci sınıfında idim. Rahmetli babacığımın gönül dostluğu ve benim de öğrenci olmam sebebiyle, benimle yakından ilgilenirdi. Bize her gelişinde derslerimdeki başarıyı sorar; ne okuduğumuzu, öğretmenlerimizin kim olduğunu öğrenmek isterdi.

Yine bir gün, her zamanki gibi bilhassa Arapça ve Kur’ân-ı Kerim derslerimi sormuştu. Kur’ân-ı Kerim öğretmenimiz, çok değerli bir hoca idi. O dönemin gayet ağır ve dar şartlarına rağmen yüzlerce hafız yetiştirmişti. Bundan dolayı, hayranları ondan, “Hafız fabrikası” diye bahsederlerdi.

Öğretmenimizin bilgisi, tecrübesi, disiplini mükemmeldi. Gayet korkar ve son derece saygı gösterirdik. Haftalık derslerini ikiye bölmüştü; Bazılarında “kıraat”, bazılarında da “Tevvîd” yapıyorduk. Sınıfa girince, doğruca kürsüye çıkarak oturur, sınıf defterini



imzalandı. Sonra, bir süre Şam'da kaldığı için Arapçası olan M. Emin Uçarok adındaki arkadaşımızı çağırarak, elindeki Tecvid defterinden okuduğu kaideleri ve örnekleri tahtaya yazdırırdı. Biz de, arkadaşımızın tahtaya yazdıklarına bakarak, defterimize kaydederdik...

Ama birinci sınıftayız. Tahtadaki arkadaşımız, öğretmenimizin okuduklarından yanlış işittiği veya yazdığı olabiliyordu. Ders sonuna kadar birkaç defa yenilenen tahtadaki satırlar tutan metni defterimize kaydederken bazen satır atlamalarından dolayı bir; bir de, Arapça yazmada henüz acemi olduğumuz için, Tecvid kaidesine örnek olarak verilen Ayet-i Kerimeleri deftere kaydederken hata yapılabiliyorduk. Sonuçta, evde çalışırken bu sebeplerden dolayı konunun içinden çıkamadığım oluyordu. Bundan dolayı, imtihanlarda zayıf alan hayli kabarık arkadaş grubuna ben de dâhil idim.

Elhasıl "Tecvid", bizim için, Arap saçı gibi girift bir muamma; ezilmez bir demir leblebi olarak karşımızda duruyor, neticede imtihanlarda sık sık zayıf alıyorduk.

Tokcan amca, bir seferindeki misafirliğinde her zamanki gibi derslerimin durumunu sormuştu. Diğerlerinin iyi ama Kur'an-ı Kerim'den istediğim notu bir türlü alamadığımı; sebebinin de tecvidi bir türlü halledememiş olduğumu sıkılarak söylemiştim.

Amca bey, "Tecvid" defterimi istedi. Getirdim. Sonradan farkına vararak düzelttiğim yerlerden, ilâvelerden ve çıkarmalardan, karalamalardan dolayı, köşedeki mahalle bakkalımız Recep Efendi'nin veresiye defterine benzemiş olan sayfaları, tatlı bir tebesümle baştan sona gözden geçirdi. Sonra kapatarak, arkasındaki yastığa hafifçe yaslanıp dedi ki: "Evlâdım; öğretmeniniz çok âlim, fazıl bir zat ama sınıfınız kalabalık olduğu için olsa gerek ki, hepimizle yakından ilgilenme fırsat ve imkânını bulamıyor. Şayet arzu edersen sana, günde yarım saat Tecvid dersi vererek, Hoca Efendi'nin bilgilerini izah edip, tamamlayalım.

Sana bu yıllarda lâzım olacak belli başlı Tecvid konu ve kurallarını bir hafta içerisinde anlatıp, öğreteyim; gelir misin?" dedi. Büyük bir sevinç ve heyecanla "Hay hay amcacığım, seve seve..." cevabını verdim. Ertesi gün ikindiden sonra saat beşte, onun evindeki çalışma odasında buluşmayı kararlaştırdık.

Ertesi gün saat beşi, büyük bir merak, heyecan içerisinde iple çektiğimi



hatırlıyorum. Dediği saatte Tokcan amcamın evinin iki kanatlı büyük ahşap kapısının ağır tokmağını tıkladım. Az sonra açıldı. Her zamanki gibi güler yüz ve tatlı dil ile karşıladı. Odasına geçtik. Burası zemin katta, mutfaktan geçilerek girilen küçük bir oda idi. Tek olan penceresi, hemen karşısındaki mahalle mescidine ve çeşmesine bakıyordu. Bu yüksekçe pencerenin önünde bulunan sedire oturmamı işaret etti. Elini öpüp, emrini yerine getirdim. Karşı duvarda dolap ve üstündeki sergende büyüklü küçüklü kitaplar; diğer duvarlarda ise, farklı ebatlarda çerçevesiz çeşitli hüsn-i hat levhaları; takvimleşeceğini öğrendiğim cetveller, vakit çizelgeleri asılı idi. Ana hatlarıyla tarif ettiğim bu sevimli, asu-

de ve sıcak küçük oda, daha ilk anda beni pek sarmıştı. Hemen ısınverdim.

Kısa bir hal hatır konuşmasından sonra Tokcan amca, sedirin yakınındaki bir rahleyi getirip önüme koydu. Ve nakışlı bir bakır tabakta hurma ikram ettikten sonra dedi ki:

“Göreceksin, hiç sıkılmayacak ve zorlanmayacaksın; dersimiz her gün yarım saat. Bir sonraki derste, bu yarım saatinin beş dakikasını, bir önceki dersin özetini yapmakla, kalanını da yeni dersle değerlendireceğiz. Bir haftanın sonunda da bitecek. Böylece, tecvidin özünü tamamıyla kavramış olacaksın. Geriye kalan birkaç teferruat konusunu da ileri de öğrenersin.”.

Ve o gün ilk ders olarak , “Med”, “Med Harfleri”, “Sâkin Nun” ile “Tenvin” bahsini anlattı. Bunlara dair kaideleri Osmanlı harfleri ile altına da, kaidelerin bulunduğu birkaç Ayet-i Kerimeyi örnek vermiş olduğu el büyüklüğünde iki yapraklı bir kâğıdı uzatarak alıp çalışmamı ve muhafaza etmemi söyledi.

Öğrenci psikolojisine o kadar vâkıftı ki, konunun başlığını kırmızı; tanımını ve örnek ayetleri mavi; med harflerini, tenvini ve sâkin nunu de çini kırmızı mürekkeple yazmıştı. Yani konu, kaidesi ve örnekleri, daha ilk bakışta kendini hemen belli ediyordu. Kaideyi, tanımını okudu. Hemen anlayıp, ezberleyivermişim. Sonra, Kur’ân-ı Kerim’i açarak, başka önekler de gösterdi; uygulamalar yaptı ve böylece yarım saat doldu. Hevesimi artırmak için, zekâ ve kabiliyetime hayran olduğuna, böyle giderse bu işi çok kısa zamanda halledeceğimize inandığına dair gayet mültefit ifadelerle övüp, gönlümü kazandığını, azimi artırdığını hatırlıyorum.

Onun bu şekilde halim selim, sevecen hali; tatlı tatlı ders anlatışı beni o kadar memnun ve mesrur etmişti ki, tarif edemem. O anda, demir leblebi tecvidin, yumuşacık bir çerez gibi ağzımda erimeye başladığını hissettim. Başaracağıma dair kendime güvenim geldi.

Yarım saat dolunca noktayı koydu. Ertesi gün aynı saatte gelmemi söyleyerek, yine güler yüz ve tatlı dil ile beni güzelce uğurladı.

Yarım saati hiçbir zaman aşmayan dersler ve her günküne dair çini mürekkeplerle

yazılmış yaprakları vermeye devam etti. Bu şekilde bir hafta geçti. Sondan bir önceki gün, son dersimize, verdiği yazılı kâğıtların hepsini getirmemi istedi. Getirdim. Aldı. O gün son dersimizi yaptık. İki gün sonra uğramamı söyledi; varınca, aldığı tecvid kaide ve örneklerinin yazdığı yaprakları sıraya koyup, dikerek ciltlediği bir risaleyi elime verdi. Bunu, çini mürekkeple yazılmış aldığı yapraklar oluşturmuştu. Böylece, Tecvidin bana o yıllarda lâzım olanıyla % 80’nini kavradığımı fark ediyordum. Artık, kuralına göre kıraat ediyor, tecvide dair sorduğu uygulamalı sorularına doğru cevap verebiliyordum. Tecvidin ağır yükü altından kalkarak, kuşlar gibi hafiflediğimi hissettim.

Sevincime sınır yoktu. Ertesi haftadan itibaren okuyuşumdaki güzelleşmeyi öğrenmemim de fark edip, beğenmeye; imtihanda aldığım notlar giderek yükselmeye başladı.

İşte, Yusuf Ziya Tokcan amca böyle bir insandı. Makamı cennet, Allah’ın rahmeti üzerine olsun.

Tokcan amca, aynı zamanda bir muvakkit (ezan, namaz; iftar, imsak, bayram vakitlerinin hesap edilmesiyle meşgul olup, belirleyen ve bildiren kişi) idi.1960’lı yıllarda, bu konulara aşina olanların el-ayak çektiği “dar zaman”da ve yurt dışına giden işçilerimizin oralarda namaz, oruç vakitlerini bilememekten dolayı saplandıkları sıkıntıların ayyuka çıktığı dönemde, bütünü vilâyetlerimiz ve kazalarımız için ayrı vakit cetvelleri ve takvimleri hazırlamıştı. Buldukları yabancı ülkedeki enlem-boylam farklarından dolayı ezan vakitlerini bilemeyen işçilerimizin doğrudan veya Diyanet İşleri Reisliği aracılığıyla yapılan başvuruları üzerine, onlara takvimler hazırlayarak gönderilmesini, böylece bilgi edinilmesini sağlamıştı. Aylarca, yıllarca göz nuru dökerek, çini mürekkepli el yazısı ile yazarak büyük emeklerle hazırladığı takvim, cetvel ve çizelgeler arasında, “Beyne’l-milel 200 Senelik Tokcan Takvimi” vardı. Bu takvim,60 sene geçmiş, 140 sene de geleceğin ay, gün ve saatlerini gösteriyordu. “Devr-i Dâim Takvim (Greguvar Asırlar Cetveli)”, “Jülyen Asırlar Cetveli”, “Efrencü Yıllar Cetveli” de apayrı değeri haizdirler.

Bilemiyorum, o yıllarda bu konularda bilen az mıydı, hatta yok muydu da, sık sık gelen mektuplu veya telefonlu başvurularda

meselâ, maliye veya emeklilik hesapları için lâzım olan “Kırk yıl önce resmî tatil kaç gündü?” ; emeklilik işlemleri için meselâ, “1942 yılı Aralık 12’si hangi gündü?” gibi sorulara Tokcan amca muhatap olur ve bunları gayet delilli şekilde güzelce cevaplandırır. Çünkü elinde, yıllarca bıkıp usanmadan göz nuru dökerek, büyük emekler sarf ederek yaptığı hesaplarla meydana getirdiği devr-i daim takvimler, boy boy çizelge tabloları vardı. Onlara bakarak, birkaç dakikalık sürede bulup yazıyla bildi-rişlerine birçok defa şahit olmuştum.

Tokcan amca, o yıllarda halkımızın ezan saatleri konusunda içine düştüğü psikolojik rahatsızlıklara son vermek için, kendi imkânlarıyla “Konya Arzına Mahsus Devr-i Dâim Tokcan Takvimi”ni, biri levha, diğeri de kitapçık şeklinde bastırıp yayınlamakla da, büyük ihtiyaçlara cevap vermiş, böylece ihtilâfların giderilmesini sağlamıştı.

O, bunların yanı sıra, “Kible tayin ve tespiti” konusunda da uzmandı. Yeni yapılacak mescid ve camilerin kiblesinin sağlıklı olması için onu inşaat mahalline götürerek, belirlemesini rica ederlerdi. Buna da mükerreren şahit olmuştum. Bu, son derecede bilgi, hassasiyet ve beceri isteyen bir iş idi. Pusulanın, coğrafyadaki etkilerden ve sapma açısından dolayı zaman zaman yanılıp yanılttığı böyle hassas bir konuda, ancak bu sahadaki ince hesaplar ve deneyler sağlıklı sonuç veriyordu. Ve Tokcan amca, bunlara hakkıyla vâkıftı. Bu işlem için giriştiği uzun hesaplarda, aritmetik, geometri, astronomi, tanjant, kotanjantlı, sinüs, kosinüslü yüksek matematik bilgi, uygulama; trigonometrik hesaplara ve deneyimlere ihtiyaç vardı. Ve Tokcan amca, bunları çok iyi biliyor; bütün bunlarla işlemleri yürüterek, sonucu ortaya koyuyordu. Belki de ilk bakışta kendisinden umulmayacak bu yüksek bilgi ve maharetinden dolayı yaşlı, saçlı, sakallı amcama olan sevgi, saygı, takdir ve hayranlık duygularım gayet büyüktü. Sadece ben değil, onu tanıma bahtıyarlığına eren herkes aynı duygulara sahip olurdu. İlk tanıdığım günlerde bir kartopu olan bu takdir ve hayranlık duygularım, onu daha yakından tanıdıkça giderek, her güzel vesile ile daha da büyüyüp, devasa bir çığ halini almıştır.

Siz de fark ediyorsunuz ki o, bu sahada

kendini gayet güzel yetiştirmiş ve bildiğini başkalarına öğretmekten büyük zevk alan, bunu görev bilen yüce bir kişiliğe sahipti. Nitekim “Kible tayin ve tespiti” konusuna dair hesap yapmanın kurallarını, yol ve yordamını, koca bir gün ayırarak bana da öğretmişti. Buna dair notlarımı hâlâ saklıyorum. Birkaç tekrar ve özetten sonra demişti ki, “Şimdi bunları nazarî olarak öğrendin. Sıra, uygulamada. Bunun bir de pratiğini yapmalıyız. Binaenaleyh, bana yapılacak yeni bir başvuruda, beraber gidelim de, kâğıt üzerinde öğrendiklerini bir de derinde uygulamalı olarak pekiştirelim” demişti. Ama maalesef ömrü yetmedi. Birkaç hafta sonra hayata veda ettiği için, bu imkân ve nimetten mahrum kalmıştım.

Ömrünün son aylarında, elindeki bütün kayıtlarını, cetvellerini, takvimlerini, rubu’ tahtasını bana teslim ve armağan etmişti. Daha sonra oğlu rahmetli İrfan Bey de, benim en iyi değerlendirebileceğimi söyleyerek onun kalan bazı materyallerini de Türkiye bana göndermişti. Onun aziz ve mübarek şahsiyetinin ve o doyulmaz yılların muazzez hatıraları olarak hâlâ büyük bir hassasiyet ve saygı ile saklıyorum, kullanırım.

Tokcan amcanın kıymetini, vefatıyla bıraktığı boşluğu sonraki yıllarda daha iyi anladım. Yeni nesillere onu tanıtmak ve ölümsüz ruhunu şad edecek Fatihalara vesile olmak için zaman zaman, hayatını, hizmetlerini dile getiren makaleler yayınladım (Bkz. “*Muvakkitlik ve Son Muvakkitlerimizden Yusuf Ziya Tokcan*”, Diyanet Dergisi, 15.10.1979, c. 10, sayı 223, s. 4, vd.; KTO Yeni İpekyolu Dergisi Konya özel sayısı, 2003, VI/295-302) . Ayrıca, İstanbul’da düzenlenen (I. İslâmî İlimler Kongresi)’nde, onu ilim dünyasıyla buluşturmak üzere, hayatını, kişiliğini, eserlerini tanıtan “*Muvakkit Yusuf Ziya Tokcan ve Vakit Cetvelleri*” başlıklı geniş bir tebliğ sunmuştum da, büyük merak, alâka ve takdir görmüştü. O tebliğimle ilgili hâlâ hayret etmekten kendimi alamadığım hoş ve hiç unutmadığım, enteresan bir hatıram vardır. Konuşmamın sonunda, çay arası verilmişti. Tokcan amca’ya ve araştırma konularına dair alâkaları olduğu için yanıma gelen ve bu yönden sorusu olan bazı akademisyenlerle sohbet ederken, İstanbul’daki bu tür kongrelerde sık sık görmeye alıştığım bir zat topluluğumuza yaklaşıp yanıma gelerek, tebliğimden dolayı

beni tebrik ettikten sonra şöyle demişti: “Buraya gelirken yolum, Taşkişla’dan geçer. Teknik Üniversite’nin önünde hatırıma geldi; girerek, kitap satış yerinden uygun birkaç kitap alıp, konuşmacılara armağan edeyim dedim. Size de bu güzel konunuzdan dolayı şunu armağan etmek istiyorum.” diyerek, bir eser vermişti.

Bu, “Mimarî Proje Hocası” Alman Ord. Prof. Gerhard Graubner’in çizimlerinden oluşan bir Türkiye albümü idi.1950’li yıllarda, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi’nde misafir profesör olarak bulunmuş ve her fırsatı değerlendirerek, yurdumuzu bir baştan bir başa gezmiş. Sadece gezmekle kalmamış, gidip gördüğü illerimizin hoşuna giden manzaralarının eskizlerini yapmış. Daha sonra Fakültesi, bunların seçmelerinden oluşan bir albüm hazırlamış. İşte, o zatın armağan ettiği eser, bu idi.

Albümü orada karıştırırken, acaba Konya’ya dair ne var diye, Konya bölümünü açtım. Üç tane çizimi konmuştu. Ama ne görsem beğenirsiniz, bunlardan biri de, Tokcan amcanın evinin de bulunduğu bizim Ayanbey Sokağı mızın resmi değil mi. Sokağımızın köşe başında durmuş ve oradan itibaren Cevizaltı Caddesi’nin görünümüne doğru, sokağın tamamını gösteriyordu. Bu arada, Tokcan amcamızın evi de gayet net olarak görülebiliyordu. Bu enteresan rastlantı karşısında hayretle düşerek, yanımdakilere, “İşte dedim, tebliğimin konusu olan Tokcan amcanın evi şu. Bizimki de bu.”. Daha da

yaklaşarak resme dikkat ve merakla bakan çevremdeki dostlarım da, bu gayet hoş ve anlamlı tevaful karşısında hayret ve hayranlıkta kalmışlardı. “Anlaşıyor ki, Tokcan Efendi boş insan değilmiş...” diyeni hatırlıyorum.

Hayatı, akl-ı selîm, zevk-i selîm ve kalb-i selîm ile yaşamasını bilen safa ehli Tokcan amcamız, geçirdiği son bir kalp krizi ile 26.11.1964 tarihinde vefat etti. Ardında, hiçbir zaman doldurulamayan koskoca bir boşluk, yokluk ve hüznün bırakarak ebediyete intikal etti. Ebedî istirahatgâhı, Konya Üçler Mezarlığı’nda.

İşte, çocukluğumuzun Konya’sı ve Konyalısı böyle idi. Esnaflar arasında bile böyle âlim, fazıl kişiler vardı. Sonraki yıllar, köprülerin altından çok sular geçti. Şehrimiz daha gelişti, güzelleşti ama kaybettiğimiz kültürel değerlerimizin yokluğunu giderecek şahsiyetleri yeterince yetiştiremedik veya yetiştirmede geç kaldık.

Geçen geçti, giden gitti. Şimdi bize düşen görev ne? Ne yapalım?

Bence, yapılacak ilk iş, Edith Warton’un dediği gibi: “**İşık yaymanın iki yolu vardır: ya kandil olmak, ya da yansıtın ayna**”. Öyle ise, ya yetişeceğiz, yetiştireceğiz; ya da yetişmiş değerleri en iyi şekilde takdir edip, tanınmasına ve eser vermelerine imkân sağlayacağız.

Binaenaleyh, aramızda yaşamakta olan her, ama her dal ve alandaki eski, yeni değerlerimizin kadr u kıymetini bilmeli, hem de çok iyi bilmeliyiz. Marifet, iltifata tabidir; iltifat görmeyen meta’ zâyidir.

Onlardan en iyi şekilde faydalanma hususunda daha fazla ihmalkâr davranmamalıyız derim. İnşallah, okullarımız, üniversitelerimiz ve bilgi merkezlerimiz, bu açığı kapatacak ve milletimize yeni değerler kazandıracaklardır.

Millet ve memleketimizi kalkındırmak, daha aydınlık ufuklara taşımak istiyorsak, bunu gerçekleştirmeye mecbur, hatta mahkûmuz.

Yol varsa budur, bilmiyorum başka çıkar yol.

Şairin dediği gibi: “**Tavsifi yerde bitmez, arş çıkan kibarın**” vesselâm.



SELÇUKLU TOPRAKLARINDA MÜZİK (HOCA AHMET YESEVİ'DEN HZ. MEVLÂNA'YA)



İhsan KAYSERİ

Mevlevilikte postnişinlik makamı, Hazreti Mevlâna ve Mevleviliği temsil etmektedir. Günümüz postnişini Mustafa Holat Hoca Efendi de bu makamda bulunduğu için biz de onun Mevlâna Hazretlerini temsil ettiğine inanıyoruz. Böylesine büyük bir zatla bir gün bir dostumuzun iş yerinde oturduk, hem çaylarımızı yudumluyor hem de sohbet ediyorduk. Bir ara bir kişi geldi ve bizim sohbetimizi dinlerken bir ara: “Müzik günahdır” dedi ardından: “Ney üflemek de haramdır” demez mi! Ben ve Mustafa Holat Hoca Efendi birbirimizin gözünün içine baktık ve o kişiye bir şey diyemedik. Biraz sonra da aramızdan ayrılıp gitti.

Bu satırları niçin yazdım?

Konya’ımızda dün olduğu gibi bugün de müziğin haram ve günah olduğuna inananlar vardır. Bunlarla da zaman zaman karşılaşıyorum. Fakat ne desek, ne söylesek insanları inandıramıyoruz.

Osmanlı Döneminde Edirne’de ruh hastalarını müzik yöntemiyle iyileştirdikleri bilinir ve bu konuda da Edirne’de bir de müzik müzesi vardır. Bu çağlarda Batıda ruh hastalarını “içine şeytan girdi” diye zindanlara atmışlar ve yakmışlardır. Bizde ise müzikle tedavi yöntemleri geliştirilmiştir.

Postnişin Mustafa Holat Hoca Efendi, çok kıymetli dostumdur. Hasan Özönder ile birlikte bir toplantıda bulunduğumuz sırada ben başımızdan geçen bu olayı anlattım. Dr. Hasan Özönder: “Böyle insanları bana gönderin ben onları ikna ederim” dedi ve şunu anlattı:

Farabi Hazretleri iyi bir müzisyendir, udu da o bulmuştur. Farabi’ye bir gün müziğin haram, dolayısıyla günah olduğunu söyleyip ona karşı çıkanlar olmuş. Bağdat’ta akan Fırat suyunun yanında bulunan bir deve barınağına bir zamanlar develeri kapatmalarını ve su vermemelerini dost-

larına söylemiş ve bunun yanında develere tuz vermişler. Bir zaman sonra da kendisine müzik konusunda karşı çıkanları çağırmış. Fırat kenarına develeri de buldukları kapalı mekândan salınmasını istemiş. Develer koşarak suya adeta hücum etmişler, tam dudaklarını suya değdirecekleri zaman Farabi udun tellerine dokunup çalmaya başlamış, develer hemen su içmekten vazgeçmişler ve müzik sesinin geldiği yere doğru bakmaya başlamışlar. Bir zaman Farabi udu çalmış sonra da bırakmış develer de su içmek için dudaklarını Fırat Nehri’nin o güzelim suyuna değdirmişler. Farabi, ben develere bu udun sesini dinlettim, fakat bizim insanlarımıza bunu anlatamadım, demiş.

19 Mart 2011 günü Türkiye Yazarlar Birliği Konya Şubesi tarafından *Merhaba* gazetesinin *Akademik Sayfaları*’nda yazı yazarlara plaket töreni gerçekleştirildi. *Akademik Sayfalar*’a biz de yazı yazdığımızdan bize de -sağ olsunlar- plaket verdiler, teşekkür ederim. Plaketten başka bir de Kültür ve Turizm Müdürlüğü’nün yayınlarından birkaç tanesi de bir çanta içine konmuş, bizlere armağan edildi. Bu konuda Dr. Mustafa Çıpan’a da teşekkür etmeden geçemeyeceğim.

Kitaplardan bir tanesi *Selçuklu Topraklarında Müzik* “Hoca Ahmet Yesevi’den Hz. Mevlâna’ya” başlıklı bir müzik kitabı.

Eseri Dr. Recep Uslu yazmış, müzikle uğraşanların veya müziğe günah diyenlerin bile okuması gereken bir eser olarak görmekteyim.

Müziği ruhun gıdası olduğuna inanan herkesin bu eseri mutlaka okuması ve gözden geçirmesine de inanmaktayım.

Selçuklu Topraklarında Müzik başlıklı eserin takdim yazısını Kültür ve Turizm Müdürü Dr. Musafa Çıpan, ön sözünü de Yusuf Hashacip yazmış.





Ahmet ÇELİK

1913'TE KONYA CAMİ VE MESCIDLERİ

Konya vilayet salnameleri H 1285 (M 1869) yılında yayımlanmaya başlamış ve H 1332 (M 1913)'ye kadar devam etmiş; bu tarihler arasında 29 adet salname yayımlanmıştır.

H 1332/ M 1913 yılında basılan Konya vilayeti salnamesinde diğer salnamelere göre daha fazla ve farklı bilgiler bulmak mümkündür. 834 sayfa olan bu salnamede Konya vilayeti ile ilgili sosyal, ekonomik, siyasi, kültürel, askerî alanlarla ilgili ayrıntılı bilgiler bulmak mümkündür.

1332/1913 tarihli Konya Salnamesi'nde 547-556 sayfaları arasında Konya merkezdeki camilerin listesi verilmiştir. Bu listeye göre Konya'da 45 cami ve 145 mescid mevcuttur. Konya merkezde bulunan cami ve mescid sayısı toplam 190'dır.

Liste, Konya camileri, hayrat-ı müberratin ismi, mevkii, vakf-ı banisinin ismi (vakfedenin ismi), tarihi, varidatı (geliri, kuruş-para) ve açıklamalar başlığı altında

sıralanmıştır. 100 yıl öncenin Konya'sındaki cami ve mescidlerin listesi şu şekildedir.

A-KONYA CAMİLERİ:

1. SULTAN ALÂEDDİN CAMİİ ŞERİ-Fİ: Alâeddin tepesindedir. Banisi Sultan Alâeddin'dir. 611/1214 yılında yaptırılmıştır. 9.517,12 kr geliri vardır. Asar-ı nefiseden olup minberi öd ağacındandır.

2. SULTAN SELİM CAMİİ: Hazreti Mevlâna Dergâhı yanındadır. Banisi Yavuz Sultan Selim'dir. 988/1580 yılında yaptırılmıştır. 16.511 kr geliri vardır.

3. ŞEYH SADREDDİN KONEVİ CAMİİ: İstasyon civarındadır. Banisi Şeyh Sadreddin Konevi'dir. 672/1274 yılında yaptırılmıştır. 18.623 kr geliri vardır.

4. HOCAZADE AHMED FAKİH CAMİ: İstasyonun kuzey cihetindedir. Banisi Hocazade Ahmet Fakih Sultan'dır. 674/1276 yılında yaptırılmıştır. 2.834 kr geliri vardır. Mihrabı eski çini ile süslüdür.

5. KASIM HALİFE CAMİ: Meram'dadır. Banisi Kasım Halife Sultan'dır. 732/1332 yılında yaptırılmıştır. 12684,26 kr geliri vardır.

6. ANBER REİS CAMİ: Feridiye caddesindedir. Hazine-i Evkaf-ı Hümayun (Vakıflar Müdürlüğü) tarafından yaptırılmıştır. 2324,26 kr geliri vardır.

7. İPLİKÇİ NAMI DİĞERİ EBUL-FADİL CAMİ: Sanayi mektebi civarındadır. Ebu'l-fadil tarafından



634/1236 yılında yaptırılmıştır. 8492,26 kr geliri vardır.

8. KADI İZZEDDİN CAMİ: Atabey Medresesi civarındadır. Banisi Kadı İzzeddin'dir. 652/1255 yılında yaptırılmıştır. 6804 kr geliri vardır.

9. ŞEYH EBU'L-VEFA CAMİ: Meram'dadır. Banisi Şeyh Ebu'l-Vefadır. 389 kr geliri vardır.

10. ZİNCİRLİ KAPUŞAH HACI MUSTAFA CAMİ: Köprübaşındadır. Banisi Zincirli Kapuşah Hacı Mustafadır. 984/1576 yılında yaptırılmıştır. 155 kr geliri vardır.

11. ŞERAFEDDİN CAMİ: Hükümet civarındadır. Banisi Şeyh Şerafeddin'dir. 751/1350 yılında yaptırılmıştır. 24 kr geliri vardır.

12. YANIK CAMİ BENAM-I KENAN DEDE CAMİ: Sadırlar Mahallesi'ndedir. Banisi Kenan dede'dir. 1048/1638 yılında yaptırılmıştır. 8042,26 kr geliri vardır.

13. DURSUNOĞLU CAMİ: İstasyon caddesindedir. Banisi Dursunoğlu'dur. 928/1521 yılında yaptırılmıştır. Bedeli yoktur

14. SAHİB ATA HANGAHI CAMİ: Meram caddesindedir. Banisi Sahib Atadır. 40000 kr geliri vardır. Mihrabı eski çini ile süslüdür.

15. KAPU CAMİ: Çarşı içindedir. Kapı camii şerifinin 40000 kr geliri vardır.

16. ŞEYH AHMED / AZİZİYE CAMİ: Çarşı içindedir. Aziziye cami diye de isimlendirilir. Banisi Şeyh Ahmet'tir. 1087/1676 yılında yaptırılmıştır. 60000 kr geliri vardır.

17. SARI YAKUP CAMİ: Sarı Yakup Mahallesi'ndedir. Bedeli yoktur

18. ULUIRMAK CAMİ: Uluirmak Mahallesi'ndedir.

19. DİĞİN CAMİ: Sırçalı Mahallesi'ndedir. 5000 kr geliri vardır.

20. NAKİBOĞLU CAMİ: Ahmet Fakih Mahallesi'ndedir. Banisi Nakiboğlu'dur. 1176/1762 yılında yaptırılmıştır. 90000 kr geliri vardır.

21. ÇELİK MEHMED PAŞA CAMİ: Ovalıoğlu Medresesindedir. Banisi Çelik Mehmed Paşadır. 578/1182? yılında tarafından yaptırılmıştır. 3000 kr geliri vardır.

22. ŞEYH ULEMAN CAMİ: Şeyh Uleman Mahallesi'ndedir. Banisi Şeyh Uleman'dır. 1022/1613 yılında yaptırılmıştır.

23. KIŞLA CAMİ: Kışla civarındadır.

24. NAMIK PAŞA CAMİ: Dolap Mahallesi'ndedir. Banisi Namık Paşadır. 1520 kr geliri vardır.

25. TOPRAKLIK CAMİ: Topraklık Mahallesi'ndedir.

26. DOLAP BATTALLAR CAMİ: Dolap Battallar Mahallesi'ndedir.

27. BÜYÜK SİNAN CAMİ: Araplar Büyük Sinan Mahallesi'ndedir. Banisi Büyük Sinan'dır.

28. KÜÇÜK SİNAN CAMİ: Küçük Sinan Mahallesi'ndedir.

29. KAYACIK CAMİ: Araplar Kayacık Mahallesi'ndedir.

30. ARAPOĞLU CAMİ: Araboğlu Mahallesi'ndedir.

31. MUSALLA CAMİ: Musalla caddesindedir. Banisi Araboğlu'dur.

32. MÜSEVVİD HACI HALİL EFENDİ CAMİ: İdadi caddesindedir. Banisi Müsevvid Hacı Halil Efendi'dir.

33. AHMED DEDE CAMİ: Ahmet Dede Mahallesi'ndedir.

34. HACI FETTAH CAMİ: Hacı Fettah Mahallesi'ndedir. Banisi Hacı Fettah Çavuş'tur. 1124/1712 yılında yaptırılmıştır. 7000 kr geliri vardır.

35. BULGUR DEDE CAMİ: Çarşı içindedir. Banisi Bulgur Dede'dir. 305 kr geliri vardır.

36. PİRİ MEHMED PAŞA CAMİ: Piri Mehmed Paşa Mahallesi'ndedir. Banisi Piri Mehmed Paşadır. 727/1326 yılında yaptırılmıştır. 20000 kr geliri vardır.

37. EMRULLAH CAMİ: Cıvıoğlu Medresesindedir. Banisi Emrullah Efendi'dir.



38. NASRULLAHZADE HACI MEHMED CAMİ: Sadırlar Mahallesi'ndedir. Banisi Hacı Mehmed'dir. 1500 kr geliri vardır.

39. HATİBZADE HACI MEHMED CAMİ: Meram'dadır. Banisi Hatibzade Hacı Mehmed'dir. 1250/1834 yılında yaptırılmıştır. 15000 kr geliri vardır.

40. AYAN BEY CAMİ: Meram'dadır. Banisi Ayan Bey'dir. 1000 kr geliri vardır.

41. SALAHADDİN CAMİ: Meram'dadır. Banisi Salahaddin Efendi'dir. 1316/1898 yılında yaptırılmıştır. 1000 kr geliri vardır.

42. BÜRÜNCEK CAMİ: Meram'dadır. 1320/1902 yılında yaptırılmıştır.

43. AŞKAN CAMİ: Aşkan'dadır. Banisi Mehmet Ağa'dır.

44. HACI HASAN B. YAHYA CAMİ: Hükümet arkasındadır. Banisi Hacı Halil Ağa'dır. 1077/1666 yılında yaptırılmıştır. 1000 kr geliri vardır.

45. HACI HASAN CAMİ: İstasyon Caddesi'ndedir. Banisi Hacı Hasan'dır. 56 kr geliri vardır.

B-KONYA MESCİTLERİ:

1. SAHİB ATA HANGAHI MESCİDİ: Sahib Ata Mahallesi'ndedir. Asar-ı nefiseden olup çini ile müzeyyendir

2. AKÇA KIZILMAZ MESCİDİ: Hoca Faruk Mahallesi'ndedir. 21,14 kr geliri vardır.

3. DEVLET HATUN MESCİDİ: Kınacı Sokağı'ndadır. Banisi Devlet Hatun'dur. 610 yılında yaptırılmıştır. 3366 kr geliri vardır.

4. AKINCI BENAMI ARLANTAŞ MESCİDİ: Ferhuniye Mahallesi civarındadır. Banisi Cemaeddin b. İshak'tır. 680 yılında yaptırılmıştır. 4646,24 kr geliri vardır.

5. SIRÇALI MESCİDİ: Sırçalı Mahallesi'ndedir. Mihrabı çini ile süslüdür.

6. SİTTE-İ BANU MESCİDİ: Ermeni Mahallesi'ndedir. 293,12 kr geliri vardır.

7. FERHUNİYE MESCİDİ: Ferhuniye Mahallesi'ndedir. 866 yılında yaptırılmıştır. 1902 kr geliri vardır.

8. HACI MEHMED MESCİDİ: Sebhevan Mahallesi'ndedir. Banisi Hacı Mehmed'dir. 72 kr geliri vardır.

9. HACI ADİL BENAMI MUSTAFA PAŞA MESCİDİ: Şeyh Ahmet Mahallesi'ndedir. Banisi Hacı Adil Benami Mustafa Paşa'dır. 837 yılında yaptırılmıştır. 956,26 kr geliri vardır.

10. GENÇ ALİ BENAMI HACI İSA MESCİDİ: Tahta tepen Mahallesi'ndedir. Banisi Genç Ali Benami Hacı İsa'dır. 874 kr ge-

liri vardır.

11. DAVUD AĞA MESCİDİ: Sanayi Mektebi civarındadır. Banisi Davud Ağa'dır. 1690,26 kr geliri vardır.

12. ŞAZİ BEY MESCİDİ: Yıkık Mahalle'dedir. Banisi Şazi Bey'dir. 828 yılında yaptırılmıştır. 2311,12 kr geliri vardır.

13. MEYDAN AHMED BEY MESCİDİ: Ermeni Mahallesi'ndedir. Banisi Meydan Ahmet Bey'dir. 993 yılında yaptırılmıştır. 1848 kr geliri vardır.

14. ABDÜLMÜMİN MESCİDİ: Yıkık Mahalle'dedir. Banisi Abdülmümin'dir. 853 yılında yaptırılmıştır. 3890,12 kr geliri vardır.

15. SİNAN AĞA MESCİDİ: Gürbüz Mahallesi'ndedir. Banisi Sinan Ağa'dır. 910 yılında yaptırılmıştır. 1578 kr geliri vardır.

16. ABDÜLEHAD MESCİDİ: Bezirci Mahallesi'ndedir. Abdülehad Ağa'dır. 1174 yılında yaptırılmıştır. 210,26 kr geliri vardır.

17. DEMİRCİ HACI MESCİDİ: Dede- moğlu Mahallesi'ndedir. Banisi Demirci Hacı'dır. 1152 yılında yaptırılmıştır. 3915 kr geliri vardır.

18. ŞEYH HASAN RUMİ MESCİDİ: Şeyh Hasan Rumi Mahallesi'ndedir. Banisi Şeyh Hasan Rumi'dir. 946 kr geliri vardır.

19. HOCA HASAN MESCİDİ: Yıkık mahallededir. Banisi Hoca Hasan'dır. 75 kr geliri vardır.

20. TAHTALI MESCİDİ: Hoca Habib Mahallesi'ndedir. 24,26 kr geliri vardır.

21. ŞEYH SADAKA MESCİDİ: Musalla'dadır. Banisi Şeyh Sadaka'dır. 210,26 kr geliri vardır.

22. HALKA BEGÜŞ MESCİDİ: Kalenderhane Mahallesi'ndedir. 112 kr geliri vardır.

23. KADI MÜRSEL MESCİDİ: Tramvay Caddesi'ndedir. Banisi Kadı Mürsel'dir.

24. HACI DEDE MESCİDİ: Hoca Habib Mahallesi'ndedir. Banisi Hacı Dede'dir. 232,12 kr geliri vardır.

25. EYKENE HATUN MESCİDİ: Pürçüklü Mahallesi'ndedir. Banisi Eykene Hatun'dur.

26. HATİB SULTAN MESCİDİ: Civar Mahallesi'ndedir. Banisi Hatib Sultan'dır.

27. HACI MUSTAFA MESCİDİ: Civar Mahallesi'ndedir. Banisi Hacı Mustafa'dır. 1231 yılında yaptırılmıştır. 3000 kr geliri vardır.

28. HACI OSMAN MESCİDİ: Kuzgun Kavak Mahallesi'ndedir. Banisi Hacı Osman'dır. 214 kr geliri vardır.

29. HACI İSHAK MESCİDİ: Gazelzer

Mahallesi'ndedir. Banisi Hacı İshak'tır.

30. EDREMİD MESCİDİ: Dedemoğlu Mahallesi'ndedir. 7000 kr geliri vardır.

31. HASEKİ SULTAN MESCİDİ: Girişta Pazarı Mahallesi'ndedir. Banisi Haseki Sultan'dır. 56 kr geliri vardır.

32. KÜLAHÇI MESCİDİ: Külahçı Mahallesi'ndedir.

33. ZEVLE SULTAN MESCİDİ: Zevle Sultan Mahallesi'ndedir. Banisi Zevle Sultan'dır. 61 kr geliri vardır.

34. FERHUNİYE MESCİDİ: Ferhuniye Mahallesi'ndedir.

35. SALİH PAŞA MESCİDİ: Dedemoğlu Mahallesi'ndedir. Banisi Salih Paşa'dır.

36. AHMED FAKİH MESCİDİ: Ahmet Fakih Mahallesi'ndedir. Banisi Ahmet Fakih Nimetzade'dir.

37. BAĞ-I EVLİYA MESCİDİ: Bağ-1 evliya Mahallesi'ndedir. Banisi Bağ-1 Evliya'dır.

38. AHMED DEDE MESCİDİ: Ahmet Dede Mahallesi'ndedir. Banisi Ahmet Dede'dir.

39. HACEKİ MESCİDİ: Yıkık Mahall'ededir. Banisi Hacegi'dir. 4000 kr geliri vardır.

40. İÇ KARAARSLAN MESCİDİ: İç Karaarslan Mahallesi'ndedir.

41. MÜFTÜYÜ ESBK HACI HÜSEYİN EFENDİ MESCİDİ: İç Karaarslan Mahallesi'ndedir. Banisi Müftüyü Esbak Hacı Hüseyin Efendi'dir.

42. İSHAK BEY MUZAFFER ÇELEBİ MESCİDİ: Çukur Mahallesi'ndedir. Banisi İshak Bey Muzaffer Çelebi'dir. 965 kr geliri vardır.

43. BEY MAHALLESİ MESCİDİ: Bey Sokağı'ndadır.

44. BİNT-İ HAMİD MESCİDİ: Hoca-zade Mahallesi'ndedir. Banisi Bint-i Hamid'dir. 624 yılında yaptırılmıştır. 50 kr geliri vardır.

45. HACI SÜLEYMAN MESCİDİ: Hacı

Süleyman Mahallesi'ndedir.

46. ŞEYH ULEMAN MESCİDİ: Yahşi Mahallesi'ndedir. Banisi Şeyh Uleman'dır.

47. ŞEYH ULEMAN RECEP MESCİDİ: Şeyh Uleman Recep Mahallesi'ndedir.

48. ŞEYH ULEMAN SAĞIR MESCİDİ: Şeyh Uleman Sagir Mahallesi'ndedir.

49. SARNIÇ MESCİDİ: Sarnıç Mahallesi'ndedir.

50. SADIRLAR-I MEŞKİ MESCİDİ: Sadırlar Mahallesi'ndedir.

51. BORUCU MESCİDİ: Boladılar Mahallesi'ndedir. Banisi Borucu'dur.

52. SADIRLAR ORTA MESCİD MAHALLESİ MESCİDİ: Sadırlar Mahallesi'ndedir.

53. HASAN DEDE MESCİDİ: Sadırlar Mahallesi'ndedir. Banisi Hasan Dede'dir.

54. HASAN DEDE MESCİDİ: Sadırlar Mahallesi'ndedir. Banisi Hasan Dede'dir.

55. SUDECİ HACI HALİL MESCİDİ: Sudeci Mahallesi'ndedir.

56. KAYACIK MESCİDİ: Kayacık Mahallesi'ndedir.

57. BÜYÜK SİNAN MESCİDİ: Büyük Sinan Mahallesi'ndedir.

58. KAYACIK ARAPLAR MESCİDİ: Araplar Mahallesi'ndedir.

59. ARAPLAR ORTA SİNAN MESCİDİ: Orta Sinan Mahallesi'ndedir.

60. KARACIĞAN MESCİDİ: Karacıgan Mahallesi'ndedir.

61. ARAPLAR KÜÇÜK SİNAN MESCİDİ: Araplar küçük Sinan Mahallesi'ndedir.

62. ÜÇ OĞLU MESCİDİ: Nehrukâfur Mahallesi'ndedir. Banisi Üç Oğlu'dur.

63. ALİ EFENDİ MESCİDİ: Karakayış Mahallesi'ndedir. Banisi Ali Efendi'dir.

64. HACI KAVAL MESCİDİ: Kalenderhane Mahallesi'ndedir. Banisi Hacı Kaval'dır.

65. BULGUR İMAM MESCİDİ: Bulgur



İmam Mahallesi'ndedir.

66. KARA FATİ OĞLU MESCİDİ: Kara Fatioğlu Mahallesi'ndedir.

67. AHMED FAKİH MESCİDİ: Ahmet Fakih Mahallesi'ndedir.

68. BAĞ-I EVLİYA MESCİDİ: Bağ-1 Evliya Mahallesi'ndedir.

69. AHMED DEDE MESCİDİ: Ahmet Dede Mahallesi'ndedir.

70. SIRÇALI MESCİDİ: Sırçalı Mahallesi'ndedir.

71. DARICI MESCİDİ: Darıcı Mahallesi'ndedir.

72. KÖMÜRCÜ MESCİDİ: Ölü Bekledi Mahallesi'ndedir.

73. KARAKURT MESCİDİ: Karakurt Mahallesi'ndedir.

74. AKBAŞ MESCİDİ: Akbaş Mahallesi'ndedir.

75. AKSİNLE MESCİDİ: Aksinle Mahallesi'ndedir.

76. AKSİNLE MESCİDİ: Aksinle Mahallesi'ndedir.

77. AKSİNLE MESCİDİ: Aksinle Mahallesi'ndedir.

78. GEMALMAZ MESCİDİ: Gemalmaz Mahallesi'ndedir.

79. GEMALMAZ MESCİDİ: Gemalmaz Mahallesi'ndedir.

80. KAZGAN DEDE MESCİDİ: Kazgan Dede Mahallesi'ndedir.

81. HOŞHAVAN SAATÇİ MESCİDİ: Hoşhavan Mahallesi'ndedir.

82. EMİR HALİL MESCİDİ: Emir Halil Mahallesi'ndedir.

83. AHMED AĞA MESCİDİ: Abid Mahallesi'ndedir. Banisi Ahmet Ağa'dır.

84. ABİD MESCİDİ: Abid Mahallesi'ndedir.

85. TARHANA MESCİDİ: Tarhana Mahallesi'ndedir.

86. SUNGUR MESCİDİ: Sungur Mahallesi'ndedir.

87. YOLCUOĞLU MESCİDİ: Fahrünisa Mahallesi'ndedir. Banisi Yolcuoğlu'dur.

88. FAHRÜNNİSA MESCİDİ: Fahrünisa Mahallesi'ndedir.

89. ULUIRMAK MESCİDİ: Uluirmak Saka Mahallesi'ndedir.

90. ULUIRMAK ALİ HOCA MESCİDİ: Uluirmak Saka Ali Hoca Mahallesi'ndedir.

91. ULUIRMAK BURHAN DEDE MESCİDİ: Uluirmak Burhan Dede Mahallesi'ndedir.

92. KURB-İ CEDİD MESCİDİ: Kurb-i Cedid Mahallesi'ndedir.

93. PİR ESAD ABACI MESCİDİ: Pir Esad Abacı Mahallesi'ndedir.



94. KERİM DEDE MEKTEBİ MESCİDİ: Kerim Dede Mektebi Mahallesi'ndedir.

95. KERİM DEDE CAMİİ MESCİDİ: Kerim Dede Camii Mahallesi'ndedir.

96. BORDABAŞI MESCİDİ: Borda-başı Mahallesi'ndedir.

97. KERİM DEDE ÇEŞME MESCİDİ: Kerim Dede Çeşme Mahallesi'ndedir.

98. AKÇEŞME MESCİDİ: Akçeşme Mahallesi'ndedir.

99. YUNUSOĞLU MESCİDİ: Yunusoğlu Mahallesi'ndedir.

100. PİR ESAD HACI HÜSEYİN MESCİDİ: Pir Esad Hacı Hüseyin Mahallesi'ndedir.

101. PİR ESAD KABASAKAL MESCİDİ: Pir Esad Kabasakal Mahallesi'ndedir.

102. İHTİYAREDDİN MESCİDİ: İhtiyareddin Mahallesi'ndedir.

103. YUNUSOĞLU MESCİDİ: Yunusoğlu Mahallesi'ndedir.

104. ÇUKUR MESCİDİ: Çukur Mahallesi'ndedir.

105. TOLLUOĞLU MESCİDİ: Fakih Dede Mahallesi'ndedir. Banisi Tolluoğlu'dur.

106. AKÇEŞME MESCİDİ: Akçeşme Mahallesi'ndedir.

107. CİVAR MAHALLE MESCİDİ: Civar mahalle Mahallesi'ndedir.

108. DURAK FAKİH MESCİDİ: Durak Fakih Mahallesi'ndedir.

109. SARI HÜSEYİN MESCİDİ: Sarı Hüseyin Mahallesi'ndedir.

110. BEY SOKAĞI MESCİDİ: Bey Sokağı Mahallesi'ndedir.

111. TAŞRA KARA ARSLAN MESCİDİ: Taşra Karaarslan Mahallesi'ndedir.

112. HOCA CİHAN MESCİDİ: Hoca Cihan Mahallesi'ndedir.

113. KÖYCEĞİZ MESCİDİ: Köyceğiz Mahallesi'ndedir.

114. KÜRDEN MESCİDİ: Meram Kürden Mahallesi'ndedir.

115. ZENBURİ MESCİDİ: Zenburi Mahallesi'ndedir.

116. BABA SULTAN MESCİDİ: Baba Sultan Mahallesi'ndedir.

117. ZENBURİ MESCİDİ: Zenburi Mahallesi'ndedir.

118. TERCÜMAN MESCİDİ: Tercüman Mahallesi'ndedir.

119. KALECİK MESCİDİ: Kalecik Mahallesi'ndedir.

120. ŞÜKRAN MESCİDİ: Şükran Mahallesi'ndedir.

121. MÜCELLİD MESCİDİ: Mücellid Mahallesi'ndedir.

122. SEBHAVAN MESCİDİ: Sebhan Mahallesi'ndedir.

123. GAZİ ALEMŞAH MESCİDİ: Gazi Alemşah Mahallesi'ndedir.

124. KÜRKÇÜ MESCİDİ: Kürkçü Mahallesi'ndedir.

125. ABDÜLAZİZ MESCİDİ: Abdülaziz Mahallesi'ndedir.

126. CEDİD MESCİDİ: Cedit Mahallesi'ndedir.

127. İHTİYAREDDİN MESCİDİ: İhtiyareddin Mahallesi'ndedir.

128. BAB-I AKSARAY MESCİDİ: Bab-ı Aksaray Mahallesi'ndedir.

129. ALTUNÇEŞME MESCİDİ: Altunçeşme Mahallesi'ndedir.

130. ŞEREFŞART MESCİDİ: Şerefşart Mahallesi'ndedir.

131. AKNAL MESCİDİ: Aknal Mahallesi'ndedir.

132. SEYDİLER MESCİDİ: Seydiler Mahallesi'ndedir.

133. CARCİRAN MESCİDİ: Carciran Mahallesi'ndedir.

134. İÇ KARAARSLAN MESCİDİ: İç Karaarslan Mahallesi'ndedir.

135. KALE-İ CERB MESCİDİ: Kale-i Cerb Mahallesi'ndedir.

136. BEYHEKİM MESCİDİ: Beyhekim Mahallesi'ndedir.

137. NİŞANTAŞ MESCİDİ: Nişantaşı Mahallesi'ndedir.

138. KARAKAYIŞ MESCİDİ: Karakayış Mahallesi'ndedir.

139. MÜDERRİS MESCİDİ: Müderris Mahallesi'ndedir.

140. SAKAHANE MESCİDİ: Sakahane Mahallesi'ndedir.

141. MAMURİYE MESCİDİ: Mamuriye Mahallesi'ndedir.

142. HAMİDİYE MESCİDİ: Hamidiye Mahallesi'ndedir.

143. KALECİK MESCİDİ: Kalecik Mahallesi'ndedir.

144. KALENDER HANE MESCİDİ: Kalenderhane Mahallesi'ndedir.

145. ÇİFTE MERDİVEN MESCİDİ: Çifte Merdiven Mahallesi'ndedir.

Kaynak:

Konya Vilayet Salnamesi, (1332/1913), sayfa, 547-556



AVUSTRALYA/SYDNEY GÜNLÜĞÜ: 8

13 Haziran/Pazar

Elli gün kalabileceğimiz Sydney'deki kırk dördüncü günümüz bugün. Hanım ve ben karmaşık duyguların sıklığı altında ezilmeye başladık. Durgunlaşan oğlum da belli ki bizimle aynı haletiruhiyeyi yaşıyor. Bir yanda memleket ve memlekette bizi gözleyen canlar, bir yandan da buradakiler. Memlekete, yuvaya kavuşmayı hatırladıkça insan bir hoş olsa da; memlekete kavuşmakla başlayacak buradakilerin hasreti bir anda bütün vücuda yayılan şok bir yanma husule getiriyor.

Hasretliği biz gibi erkenden yaşamaya başlaması yetmezmiş gibi hâlâ yeni yurdundan daha farklı yerler gösterememenin tedirginliğinde (Yeni yurdu, diyorum. Zira tavır ve konuşmalarından artık anayurduna dönmez, kanaatine vardığım evladı-

ma duygularım karşı çıksa da aklım onunla aynı fikirde). Gerek ben gerekse annesi ne kadar biz buraya gzmeye değil, torun sevmeye geldik, desek de bir türlü onu rahatlatamıyoruz. Sırf onu rahatlatma adına bu sabah istemeye istemeye: "Hadi bugün bizi Pasifik'e götür bakalım" diyorum. O zaten böyle bir teklif bekliyor ve bizden sadır olan her teklife amade...

Pizza çeşitlerinden oluşan pazar kahvaltımızı yapar yapmaz hazırlanıyoruz. Hava günlük güneşlik olmasına rağmen bizim keskin poyrazı andıran soğuk bir rüzgâr, ailenin en küçük ferdini, dolayısıyla annesini de bu geziden ediyor.

Pazar kuşluğunda City otobanı trafiği gelişle de gidişle de oldukça yoğun. Her zaman olduğu gibi Anzak Köprüsü'nden giriyoruz City'ye. Körfez Köprüsü'ne göre daha yeni olan bu köprü de asma tarzı yapısı yanında adıyla da ilginç. City'de doğuya doğru ilerledikçe gökdelenleri de ardımızda bırakıyoruz. Artık yol boyu genellikle iki katlı birkaç asırlık filmlerden aşına olduğumuz tipik İngiliz yapılarıyla çevrili ve bunların arasında kiliselerin çokluğu bayağı dikkat çekiyor. Bir virajın akabinde tatlı rampadan inerken Pasifik bize merhaba, diyor. Her ne kadar haritalarda Tasman Denizi olarak geçse de kavuştuğu enginlik itibarıyla daha ilerisine geçemeyecek bizler için burası Pasifik.

Ününe yaraşmayacak derecede küçük otoparkında, bir köprü altında ancak sığabildiği bir boşluğa ara-





cımızı park ederek dünyanın ünlü plajlarından Bondi (Bonday)'a yöneliyoruz. Otopark ile kumsal arasındaki çayırılık tam bir panayır alanı. Alanın orta yerine yanları brandalarla kapatılmış yüksekçe bir sahne de bir rock grubu sanatını icra ediyor. Gençlerden oluşan kırk elli kişilik dinleyici topluluğu, insanın beynini zonklatan yüksek volümlü sesi bizim gibi algılamadıkları belli. Seyyar reyollar açmış satıcıların arasında çoğu kendi el ürünü takıları satan gençlik dönemlerinde uzatmaları oynayan bayanlar göze daha fazla takılıyorlar. Beş altı yaşlarında, sarışın şirin bir kız çocuğu etrafındaki dünyadan azade renkli tebeşirlerle parke taşlarını boyayarak modern bir sanat eseri çıkarma çabasında. Bu şirineyi geride bıraktıktan sonra denizcileri simgeleyen tunç bir heykel karşılıyor bizi. Dalgaların elinden kurtulmaya çalışan adamın yüzündeki hüznü ve korkuyu vermede sanatkarı oldukça başarılı. Kafeler ve turistlere yönelik satışlar yapan dükkanların yer aldığı binanın önünde uzanan geniş terası indikten sonra ayaklarınız kumlarla buluşuyor. Burada etkisini daha da artıran rüzgârdan olmalı kumsal oldukça tenha. Tahminime göre Alanya İncekum Plajı'ndan daha büyük olmayan plajın altın tozunu andıran





kumlarını ayakkabılarımızın içine kaçırmamak için itinayla yürüyoruz. Dalgaların yaladığı kesimine gelince duruyoruz. İnsanın iliklerine işleyen rüzgâra nispet yaparcasına coşan dalgalarla mücadele eden birkaç genç sörfçüyü seyredip kumsalı terk ediyoruz.



Aracımızın içinde henüz yerimizi almıştık ki oğlum ön cama tutturulmuş küçük bir kâğıt parçasını fark edip ani bir hareketle canı sıkkin arabadan dışarı kendini atıyor. Kâğıdı eline alır almaz korktuğunun başına geldiğini yüz hatları ele veriyor.

Tekrar bindiğinde: “Ceza mı?” diyorum. “Evet” diyor; “Burası parka dâhil değilmiş de...” Bu kural dışı parkın müeyyidesi olan 85 AUD’u ellerinin direksiyonda meşgul olmasından istifadeyle itirazlarına rağmen zorla cebine sıkıştırıyorum. Bu cezayı oğlum bizim için yedi zira... Ve de biz 85 AUD’a asla böyle bir gezi yapamazdık.

Oğlum bu kez bizi kumsalın bit-

tiği -bize yakın- kayalıklara sürüyor arabasını bu kez. Daldığı dolambaçlı bir sokağın bitiminde aracımızdan indiğimizde Bondi’yi daha kuşbakışı bir konumda boylu boyunca seyrediyoruz. Üstünde durduğumuz uçurumun altında Pasifik acımasızca kayalıkları dövmekte. Burada yapılan gezinti alanlarında Bondi ve Pasifik’in çeşitli açılardan görüntülerini alıyorum.

Doğuya doğru sürdürdüğümüz yolculuğun son evresinde oğlum yol kenarındaki yüksekçe bir düzlüğün kenarında duruyor. Düzgün bir merdivenden ulaştığımız, yola nazaran birkaç metre yüksek olan yemyeşil çimlerle kaplı bu genişçe düzlük halka açık birkaç spor aleti dışında hiçbir yapı olmayan güzel bir spor alanı. Nitekim bir köşesinde birkaç çocuk futbol oynarken iki genç birbirine Amerikan futbol topu atmakta. Buranın daha ilginç tarafı da City’yi bütün detayıyla bir tablo gibi karşımızda sergileyen bir platform olması. Bu yüksek düzlüğün bitimine kadar ilerleyip Opera Binası’yla, Körfez Köprüsü’yle, gökdelenleriyle bir Sydney panoramasını hem fotoğraf makinemle hem kameramla kaydediyorum.

-Devamı var-

